

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО БАНКРУТСТВО

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF IMPROVING BANKRUPTCY LAWS IN UKRAINE

Самойленко Г.В., д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного права
Запорізького національного університету

Ткалич М.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Запорізького національного університету

Колодіна А.С., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»

Статтю присвячено науково-теоретичному аналізу сучасного стану та перспективам удосконалення законодавства України про банкрутство в сучасних умовах євроінтеграційних процесів. Автором проаналізовано існуючі моделі підходів до вирішення питань банкрутства та нормативно-правове врегулювання відносин у сфері банкрутства та відновлення платоспроможності боржника, визначено низку проблем та перспектив їх вирішення в національному законодавстві. Визначено, що застосування процедури банкрутства зумовлене економічним чинником, - неспроможністю боржника задовільнити вимоги кредиторів. Вибір моделі визначення правового режиму процедури банкрутства зумовлений необхідністю надання правової форми обраного економічного змісту, пріоритетності інтересів однієї із сторін – кредитора чи боржника, що в свою чергу зумовлює закріплення пріоритетності застосування або ж ліквідації неспроможного боржника, або ж відновлення його платоспроможності, в тому числі через застосування процедури санації. Визначено, що Кодекс України з процедур банкрутства (далі КУЗПБ) передбачає застосування обох моделей, притому ліквідації лише у випадку відсутності ініціації процедури санації. Встановлено, що КУЗПБ, попри значний високий рівень вирішення питань банкрутства містить низку недоліків, які не сприяють відновленню платоспроможності боржника, особливо у випадку зловживання своїми правами кредитором (кредиторами), не вирішують питання особливостей банкрутства суб'єктів, що є власниками чи володіють об'єктами критичної інфраструктури (операторів основних послуг). Сформульовані наукові висновки з обраної тематики та визначено перспективи удосконалення національного законодавства в досліджуваній сфері суспільних відносин, зокрема, запропоновано Розділі VII КУЗПБ доповнити відповідними нормами, основною ідеєю яких має бути закріплення заборони банкрутства суб'єктів, що забезпечують стратегічно важливі напрями економіки, національної безпеки чи підтримання обороноздатності України чи особливого механізму процедури їх банкрутства за умови забезпечення зазначених інтересів суспільства та держави.

Ключові слова: банкрутство, відновлення платоспроможності боржника, санація, заходи попередження банкрутства боржника, транскордонне банкрутство.

The article is devoted to the scientific and theoretical analysis of the current state and prospects for improving the legislation of Ukraine on bankruptcy in the current context of European integration processes. The author analyzes the existing models of approaches to resolving bankruptcy issues and regulatory and legal settlement of relations in the field of bankruptcy and restoration of the debtor's solvency, identifies a number of problems and prospects for their solution in national law. It is determined that the application of the bankruptcy procedure is due to economic factors - the inability of the debtor to satisfy creditors' claims. The choice of the model for determining the legal regime of bankruptcy is due to the need to provide the legal form of the chosen economic content, the priority of the interests of one of the parties - creditor or debtor, which in turn determines the priority of applying or eliminating insolvent debtor or application of remediation procedure. It is determined that the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures (hereinafter CUBP) provides for the use of both models, with liquidation only in the absence of initiation of the reorganization procedure. It is established that the CUBP, despite the significant high level of bankruptcy, contains a number of shortcomings that do not help restore the debtor's solvency, especially in case of abuse of rights by the creditor (creditors), do not address the specifics of bankruptcy of owners or owners. critical infrastructure projects (basic service operators). The scientific conclusions on the chosen topic are formulated and the prospects of improving the national legislation in the researched sphere of public relations are determined, in particular, it is proposed to supplement the Chapter VII maintaining the defense capabilities of Ukraine or a special mechanism for the procedure of their bankruptcy, provided that these interests of society and the state.

Key words: bankruptcy, restoration of the debtor's solvency, rehabilitation, measures to prevent the debtor's bankruptcy, cross-border bankruptcy.

Постановка проблеми. Інтеграція України в сучасну світову економічну систему потребує вирішення низки питань правового, інституційного, організаційного рівнів та публічного адміністрування. Загальною метою є створення умов, сприятливих та привабливих для підприємницької діяльності на території України. Такою важливою умовою, серед інших, є формування ефективного механізму процедур банкрутства та відновлення платоспроможності боржника, як важливих чинників стабільності та визначеності відносин у сфері підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню відносин у сфері банкрутства присвячено праці провідних науковців, серед них: Т.В. Стефанів, В.О. Радіонова-Водяницька, А.А. Бутирський, П.О. Повар, П.Д. Пригуза, Б.М. Поляков, Р.Г. Афанасьєв, В.В. Джуно, О.М. Борейко та ін. Серед останніх праць науковців варто виділити роботи О.Цар [1], М.А. Сарнацького [2], І.В. Булижин [3], О. Васильовського [5], Ю.В. Чорної [6] та ін. Та попри наявність значної кількості досліджень в означеній сфері, зміни в законодавстві України про бан-

крутство, починаючи з 90-х років, які визначили, щонайменше, три етапи формування законодавства України в цій сфері, посилення євроінтеграційних процесів та подальше входження України в міжнародну економічну систему, виявляється наявність низки невирішених питань правового регулювання банкрутства в Україні та дискусійність існуючих підходів до формування ефективного механізму процедур банкрутства, що визначає вектор подальших наукових досліджень в означеній сфері.

Постановка мети. Метою статті є визначення сучасного стану правового регулювання процедур банкрутства за законодавством України та перспектив удосконалення національного законодавства та пошук оптимальної моделі правового регулювання відносин у сфері банкрутства та відновлення платоспроможності боржника.

Виклад основного матеріалу. Виваженість підходів до правового регулювання суспільних відносин має ґрунтуватися на розумінні єдності економічного змісту та правової форми. Звичайно, в такому розумінні під економічним змістом йдеться, скоріше, про їх сутність, яка

визначає характер застосовуваних до них правових інструментів. Врешті, такий підхід дає розуміння їх діалектичного зв'язку, - пов'язаності та взаємозалежності та взаємообумовленості відносин та їх правового регулювання. Саме тому при пошуку ефективної моделі правового регулювання відносин, зокрема, пов'язаних з банкрутством та відновленням платоспроможності боржника, слід розуміти і сутність відносин, і економічні та правові наслідки застосованих інструментів їх правового регулювання. Відтак, правова форма має закріплювати ту модель відносин банкрутства, якої прагне досягнути законодавець в процесі правового регулювання відповідних правовідносин.

Пошук оптимальної моделі правового регулювання відносин банкрутства та відновлення платоспроможності боржника зумовлює необхідність визначення і стану правового регулювання цих відносин за законодавством України, і врахування досвіду зарубіжних країн.

Історично інститут банкрутства було вироблено як пошук виходу із ситуації неспроможності боржника задовольнити вимоги кредитора за своїми зобов'язаннями. Тривалий час це питання розглядалося в межах виконавчої процедури за судовими рішеннями. Так, в епоху Римської імперії захист прав та інтересів кредитора забезпечувався в межах судового процесу *legis actiones* (позови за законом), який відповідав сучасному виконавчому провадженню. Одним з таких позовів був *legis action per manus iniectioem* (шляхом накладання руки), за яким у випадку, якщо протягом 30 днів після винесення рішення суду боржник не віддав борг, позивач міг притягнути відповідача знову *in iure*, схопити його руками (*manum iniectere*) та заявити новий позов. Якщо і в такому випадку боржник не виконував борг, за нього не вступав поручитель, магістрат віддавав такого боржника на вирішення долі кредитору (*addictio*), який мав право помістити його в домашню тюрму і тримати протягом 60 днів. Протягом строку утримання повинен був привести боржника протягом трьох базарних днів *in ius* для заяви боргу та його розміру. Якщо ніхто не виявляв бажання виконати зобов'язання за боржника, кредитор міг продати боржника (*addictus*) за р. Тибр як раба чи навіть убити його [7, с. 147]. Пізніше *Lex Roetelia Papigia* заборонив віддавати неспроможного боржника в рабство (*nexum*) та ввів повну конфіскацію його майна. Якщо боржник переховувався, він міг бути підданий процедурі *missio in bona* (отримання довіреності від магістрата на розпорядження майном боржника), яка вважається первісною процедурою банкрутства. В період середньовіччя сам *e* в Італії виник термін «банкрутство» (поєднання слів лат. *bancus ruptus* (зламаний стіл – символізувало руйнування столу банкіра, неспроможного продовжити свою справу)).

Зазначимо, що на сьогодні єдиний науковий підхід до визначення категорії «банкрутства» відсутній. Так, на думку Н. Лазаревої банкрутство є спеціальним правовим механізмом вирішення проблем заборгованості приватної особи шляхом визнання її неспроможною [8, с. 365]. В. Козирева визначила «банкрутство» як наслідок, передумовою якого є неплатоспроможність [9, с. 65]. Є. Волконський визначає банкрутство як встановлений господарським судом факт неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати свої грошові зобов'язання не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури [11, с. 184]. Нормативне визначення банкрутства дане в Кодексі України з процедур банкрутства [10], яким визначено банкрутство як визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури.

О.М. Борейко в дисертаційному дослідженні зроблено обґрунтовані висновки, що поняття «неспроможність»

і «банкрутство» співвідносяться як загальне і часткове. Притому, неспроможність (банкрутство) є: цілісною економіко-юридичною категорією, в основі якої лежить неплатоспроможність, визначальною ознакою якої є недостатність майна для покриття зобов'язань у разі конкурсного провадження; багатогалузевим правовим інститутом, який має комплексний характер, що виявляється в об'єднанні норм матеріального і процесуального права [12, с. 4]. Такий підхід ґрунтується на розумінні застосування юридичних процедур до неплатоспроможного боржника саме за економічним критерієм. За таким д.е.н. В.Я. Нусінов інститут банкрутства визначає як важливий елемент ринкової економіки, призначенням якого є урегулювання та узгодження інтересів суб'єктів господарської діяльності з метою задоволення їх майнових прав у системі економічних відносин для забезпечення сталого збалансованого розвитку економіки [13, с. 3]. Погоджуючись з позицією Р.Б. Шишки, що неспроможність як факт економічного буття єдина у всіх правових системах, що регулюють ринкові відносини та єдність сутності цього явища як економічної дійсності, що має прояв у нездатності учасника ринкових відносин вижити в системі, заснованій на кредиті, нездатність платити за свої борги і виконувати обов'язки у міру їх настання, визначаємо, що вона має відмінності у застосовуваних до неї процедурах, особливо, коли йдеться про різні правові системи [15, с. 101].

На сьогоднішній момент у світі існує, щонайменше, три моделі банкрутства боржника як наслідку його фінансової неспроможності: 1) британська, яка є способом повернення боргів. Передбачає застосування ліквідаційної процедури, орієнтованої на забезпечення інтересів добросовісних та перспективних кредиторів, діяльність яких не повинна підриватися фінансовою складністю стану боржника; 2) американська – полягає в реабілітації (відновленні) платоспроможності боржника, збереженні бізнесу та робочих місць. Орієнтована на інтереси боржника та збереження його як суб'єкта підприємництва. Дозволяє боржнику, який потрапив у важке фінансове становище, звільнитися від боргів та отримати можливість «fresh start»; 3) змішана модель, яка передбачає як можливість застосування санації, так і ліквідації неспроможного боржника (застосована в Україні).

Наразі оптимальність вибору моделі є дискусійною і за визначенням науковців зумовлена розвитком економічних відносин та стабільності економічної системи в країні. Так, ліквідація є швидким варіантом вирішення проблем кредитора, особливо коли він не є об'єктом особливостей діяльності кредитора (в контексті здійснення контролю над діяльністю у випадку застосування запобіжних заходів). Відсутність у суб'єктів господарювання вільних ресурсів (капіталів) для санації (відновлення платоспроможності боржника) може мати негативні наслідки для цілих галузей чи економічної системи країни в цілому. Йдеться про ситуацію ліквідації суб'єкта (підприємства), який є системоутворюючим в ланцюзі виробничого процесу певної галузі. За таких умов застосування виключно ліквідаційної процедури є недоцільним. Інший підхід базується на розумінні, що активні неспроможних підприємств будуть приносити більше користі від їх подальшого функціонування, тим більше, що може не виявитися потенційних покупців та ресурсів для придбання активів. Останнім часом більшістю науковців обґрунтовується доцільність застосування саме змішаної моделі, яка б поєднувала обидва підходи в залежності від обставин справи та індивідуальних особливостей боржника, його ролі для збереження економічної стабільності, та, особливо, коли йдеться про суб'єктів, задіяних у сфері забезпечення та підтримання національної безпеки в широкому її розумінні [14, с. 98-99]. За визначенням експерта МВФ М. Ведера в ЄС наразі реформування законодавства про банкрутство орієнтоване на перехід від ліквідації неплато-

спроможних компаній до реструктуризації та відновлення їх платоспроможності, що зумовлює застосування санаційних (реорганізаційних) процедур [16]. Такий підхід наразі вбачається і в Україні, яка пройшла етапи становлення інституту банкрутства, - від прийняття в 1992 році Закону України «Про банкрутство», до переходу в 1999 р. до нової концепції відновлення платоспроможності боржника, яка віднайшла свій прояв у відповідній редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», та ще більш удосконаленому проведенні ідеї збереження суб'єкта підприємництва (неспроможного боржника), що мало наслідком прийняття нової редакції означеного Закону України в 18.01.2013 році. Остання редакція Закону містить удосконалені процедури санації, зокрема, в частині скорочення їх тривалості та витрат на провадження [17, 206]. Прийняття 18.10.2018 р. Кодексу України з процедур банкрутства (далі КУЗПБ) ознаменувало новий етап започаткованої раніше тенденції збереження неспроможного боржника як суб'єкта підприємництва на основі процедур санації, зокрема, запровадження процедури санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство (ч. 5 ст. 4, ст. 5 Кодексу України з процедур банкрутства). Позитивним моментом стало закріплення в ст. 6 КУЗПБ судових процедур, які застосовуються щодо боржника: 1) юридичної особи (ч. 1 ст. 6 КУЗПБ): розпорядження майном боржника; санації боржника; ліквідації банкрута; 2) фізичної особи (ч. 1 ст. 6 КУЗПБ): реструктуризації боргів боржника; погашення боргів боржника.

Васьковський О. піддав справедливій критиці чинний КУЗПБ, визначаючи відсутність у ньому дефініцій категорій «судова процедура», «процедура банкрутства», «судова процедура банкрутства» та використання в ч. 1 ст. 3, п. 9 ч. 1 ст. 33 КУЗПБ категорії «процедура відновлення платоспроможності». Натомість інститут мирної угоди, який був закріплені в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» безпідставно вилучено, що є істотним недоліком, адже зменшує диспозитивність сторін у вирішенні своїх фінансових питань в процедурі банкрутства. Втім, не даючи оцінки доцільності застосування цього інституту, на його думку це питання є предметом окремих досліджень [5, с. 172].

Втім, зазначені зауваження є не єдиними, які викликають наукову дискусію. Адже, звертаючи увагу на функції і завдання, які ставляться перед інститутом банкрутства, зокрема: оздоровчу, спрямовану на відновлення платоспроможності боржника; функцію задоволення вимог кредитора, спрямовану на відновлення фінансового становища кредитора; превентивну – спрямовану на забезпечення підприємницької дисципліни, спонукання учасників правовідносин до належного виконання своїх зобов'язань; каральну – спрямовану на застосування до неспроможного боржника санкцій, виражених у формі відсторонення неспроможного боржника від належного йому майна і передавання його в управління арбітражному керуючому, - постає вкрай важливе питання, яке і детермінує обрання моделі процедур банкрутства, і визначає їх характер [18, с. 24]. Це питання зводиться до визначення точки рівноваги задоволення інтересів кредитора та боржника, компромісу їх приватних та публічних інтересів. Складність вирішення поставлених завдань пов'язана з прагненням окремих осіб шляхом застосування процедур банкрутства задовольнити власні інтереси, притому, не завжди законними способами (фіктивне банкрутство чи доведення до банкрутства). Доречі, і сама процедура санації може бути використана для отримання контролю над інвестиційно привабливими підприємствами, що може бути визначене як «легітимне рейдерство». Проблем додає і недосконалість окремих положень КУЗПБ, які дозволяють кредитору ставити питання перед

судом про зміну арбітражного керуючого без вирішення питань щодо достатності підстав для такої заміни. Подібна ситуація і з заміною керуючого санацією. Так, згідно ч. 9 ст. 5 КУЗПБ Господарський суд замінює керуючого санацією за клопотанням присутніх на загальних зборах кредиторів, чії вимоги у сукупності становлять більше 50 відсотків загальної суми вимог, включених до плану санації, в порядку, встановленому частиною сьомою цієї статті.

Андрюшенко К.А. серед наявних проблем процедури санації, основним призначенням якої є оздоровлення фінансового становища неспроможного боржника, визначив: нечіткість визначення процедури призначення конкурсних кредиторів, їх правового становища, визначення повноважень комітету кредиторів та його компетенції; відсутність критеріїв рівності учасників процедури санації (йдеться про рівність кредиторів) та її реалізації і забезпечення, що породжує нерівне правове положення кредиторів; надання переваг кредиторам, вимоги яких забезпечені заставою; відсутність реального механізму відновлення платоспроможності боржника внаслідок нормативної регламентації обмежених строків процедури санації та відсутності належного механізму застосування більш тривалих строків, непоширення мораторію на задоволення вимог кредиторів після моменту прийняття рішення суду про запровадження такого мораторію, що призводить до зростання сум заборгованості неплатоспроможного боржника; наявність необмеженого права кредиторів нескінченно оскаржувати договори, укладені боржником, тим більше, що і сам закон містить широкий перелік підстав для таких оскаржень, що дозволяє затримувати процедуру санації кредитором; можливість зриву санації кредитором, що унеможливує відновлення платоспроможності боржника, мінімізує зацікавленість зарубіжних інвесторів у санації вітчизняних банкрутів; законодавство України про банкрутство не лише узаконює «тіньову приватизацію», а й надає домінуючий пріоритет охорони інтересів кредитора над інтересами держави, інвестора, неспроможного боржника та трудового колективу (приміром, законодавство ЄС унеможливує чи істотно обмежує опір кредиторів, що сприяє відновленню платоспроможності боржника, надаючи можливість «прозорого» переходу неспроможних підприємств до санаторів-інвесторів); відсутність заборон для банкрутства стратегічно важливих підприємств [19]. Попри справедливість більшості зауважень та критики, з окремими положеннями не варто погодитися, притому, визнаючи, що вони є наслідком недосконалість юридичної техніки складання нормативно-правового акту. Дійсно, КУЗПБ не містить прямої заборони банкрутства державних, казенних чи стратегічних об'єктів, зокрема, об'єктів критичної інфраструктури. Окремі висновки можна зробити на основі аналізу Господарського кодексу України (ГК України) та законів, які визначають правове становище окремих суб'єктів господарювання. Втім, і вони не задовольняють потреб правової охорони критично важливих об'єктів. Так, ч.3 ст. 209 ГК України визначає, що суб'єктом банкрутства (далі - банкрутом) може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності. Притому не можуть бути визнані банкрутом казенні підприємства. Стосовно банкрутства державних комерційних підприємств законом передбачаються додаткові вимоги та гарантії права власності Українського народу (ч. 4 ст. 209 ГК України). Але ж проблема полягає у тому, що підприємство саме створюється як казенне відповідно до ч. 1 ст. 76 ГК України за певними критеріями, зокрема, здійснення діяльності у галузях економіки, в яких: законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам; основним (понад п'ятдесят відсотків) споживачем продукції (робіт, послуг) виступає держава; за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів; перева-

жаючим (понад п'ятдесят відсотків) є виробництво суспільно необхідної продукції (робіт, послуг), яке за своїми умовами і характером потреб, що ним задовольняються, як правило, не може бути рентабельним, - а не визнається таким згодом. Наразі ж запобіжником для задоволення майнових інтересів кредиторів є лише ч. 7 ст. 77 ГК України, яке визначає правове становище виключно казенного підприємства, яка закріпила, що у випадку недостатності зазначених коштів держава, в особі органу, до сфери управління якого входить підприємство, несе повну субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями казенного підприємства. До того ж, не вирішеним залишається питання по суті – відповідність об'єкта підприємства (суб'єкта господарювання) критерію критичної інфраструктури, який, за логікою, і мав би бути визначальним, до того ж, незалежно від форми власності суб'єкта господарювання та його організаційно-правової форми.

Наразі лише Закон України «Про виконавче провадження» містить пряму заборону звернення стягнення на кошти, що перебувають на поточних рахунках із спеціальним режимом використання, відкритих відповідно до статті 15¹ Закону України «Про електроенергетику», на поточних рахунках із спеціальним режимом використання, відкритих відповідно до статті 19¹ Закону України «Про теплопостачання», на поточних рахунках із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків за інвестиційними програмами, на поточних рахунках із спеціальним режимом використання для кредитних коштів, відкритих відповідно до статті 26¹ Закону України «Про теплопостачання», статті 18¹ Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», на спеціальному рахунку експлуатуючої організації (оператора) відповідно до Закону України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки», на кошти на інших рахунках боржника, накладення арешту та/або звернення стягнення на які заборонено законом (ч. 2 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження»). Нажаль, зазначені закони хоч і встановлюють виключний режим мораторію на звернення стягнень на кошти, що перебувають на поточних рахунках із спеціальним режимом використання, проте, не містять обмежень щодо їх банкрутства. Дія Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» [21] також обмежена сферою примусової реалізації майна державних підприємств та господарських товариств, у статутних капіталах яких частка держави становить не менше 25 відсотків,

господарських товариств в оборонно-промисловому комплексі, визначених ч.1 ст. 1 Закону України «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності» та, відповідно, передбачає встановлення мораторію на застосування механізму примусової реалізації майна.

Постановою КМУ від 9 жовтня 2020 р. № 1109 «Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури» закріплено: Порядок віднесення об'єктів до об'єктів критичної інфраструктури, Перелік секторів (підсекторів), основних послуг критичної інфраструктури держави, Методика категоризації об'єктів критичної інфраструктури [20]. Зазначений Порядок містить вичерпні критерії, які дозволяють визначити об'єкт критичної інфраструктури та, відповідно, встановити правове положення його власника та правовий режим належного йому об'єкта. Серед них – критерій надання власником та/або керівником об'єкта критичної інфраструктури (оператором основних послуг) - державним органом, підприємством, установою, організацією будь-якої форми власності, юридичною та/або фізичною особою, якому/якій на правах власності, оренди або на інших законних підставах належить об'єкт критичної інфраструктури або який/яка відповідає за його поточне функціонування життєво важливих послуг та функцій (основних послуг), які надаються, та функції, що виконуються, операторами основних послуг, збої та переривання у наданні (виконанні) яких призводять до негативних наслідків для населення, суспільства, соціально-економічного стану та національної безпеки і оборони України.

Висновки. З погляду на підхід законодавця, закріпленій в Розділі VII Особливості провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників КУЗПБ, в ньому має бути проведена ідея заборони чи особливого механізму банкрутства суб'єктів, які є власниками та/або керівниками об'єктів критичної інфраструктури (операторів основних послуг) з погляду на важливість їх для окремих громадян, регіонів, суспільства, держави цілому, оскільки припинення чи призупинення їх діяльності пов'язане з перериванням виконуваних ними послуг чи виконання робіт може призвести до негативних наслідків для населення, суспільства, соціально-економічного стану та національної безпеки і оборони України. Такий механізм має передбачати залучення органів державної влади та/чи органів місцевого самоврядування до вирішення питань забезпечення надання таких основних послуг, в т.ч. альтернативного механізму їх надання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цар О. Світовий досвід оздоровлення неплатоспроможних підприємств та можливості його застосування в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2013. № 2 (41). С. 34-42.
2. Сарнацький М.А. Використання зарубіжного досвіду у формуванні та реалізації державної політики у сфері банкрутства в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 32 (71). 2021 № 1. С. 79-85.
3. Булижин І.В. Правове регулювання процедур банкрутства у країнах Європейського Союзу. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 44-47.
4. Булижин І.В. Історичний розвиток неплатоспроможності та банкрутства: компаративний аналіз світового й українського досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія юриспруденція*. 2015. № 17. Том 2. С. 55-58.
5. Васюковський О. Судові процедури у справах щодо платоспроможності та банкрутства юридичних осіб: сутність. *Право України*. 2021. № 7. С. 169-187.
6. Чорна Ю.В. Світові системи банкрутства: господарсько-правовий аспект : дис. ...к.ю.н. спец. 12.00.04. Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Київ, 2018 292 с.
7. Санфилиппо Ч. Курс римського частного права : учебник / под ред. Д.В. Дождєва. М.: Норма, 2007. 464 с.
8. Лазарева Н. Виникнення інституту неплатоспроможності суб'єктів господарювання та проблеми застосування законодавства про банкрутство під час кримінального провадження. *Молодий вчений*. 2017. №8(48). С. 364-368.
9. Козирева В. Ліквідаційна процедура у справах про неспроможність: окремі питання категоріального апарату та підстави. *Юридичний вісник*. 2010. №1(14). С. 64-68.
10. Кодекс України з процедур банкрутства. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 19. Ст. 74.
11. Волконський Є. Актуальні питання банкрутства за законодавством України в умовах розбудови правової держави. *Наше право*. 2013. №7. С. 184-188.
12. Борейко О.М. Неспроможність та банкрутство у цивільному праві України (основні положення та правова природа) : автореф... дис. к.ю.н. спец. 12.00.03. Одеса, 2012. 21 с.
13. Нусінов В.Я. Кількісна та якісна оцінка ймовірності примусової ліквідації підприємств. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/22.pdf

14. Фінансова санація: теоретичні та прикладні аспекти / С. С. Гасанов, А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський та ін. Київ : ДННУ «Академія фінансового управління». 2013. 310 с.
15. Господарсько-правове регулювання суспільних відносин в Україні : монографія / за ред. Проф. Р.Б. Шишки. Київ: МП Леся, 2015. 192 с.
16. Беззуб І. Кодекс України з процедур банкрутства: переваги, недоліки та перспективи. *Громадська думка про правотворення*. 2019. № 17 (182). С. 16–24.
17. Касаткіна Д.М. Розвиток інституту банкрутства в Україні. *Економічні проблеми сталого розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф.: у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. Суми : Сумський державний університет, 2013. Т. 4. С. 205-207.
18. Радзивілюк В. Метод, принципи та функції права банкрутства (неспроможності). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Юридичні науки*. 2010. № 82. С. 23-25.
19. Андрущенко К.А. Науково-теоретичні аспекти здійснення санації підприємства в системі державного регулювання ринкової економіки. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/naukovo-teoretichni-aspekti-zdiysnennya-sanacii-pidpriemstva-v-sistemi-derzhavnogo-regu-lyuvannya-rinkovoi-ekonomiki.html>
20. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури : Постанова КМУ від 9 жовтня 2020 р. № 1109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF#Text>
21. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна : Закон України від 29.11.2001 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 10. Ст. 77.